

MODA FOTOĞRAFINDA CİNSİYET ve SÜRREALİZM:

TİM WALKER ÖRNEĞİ***

Yunus Türkşad Yegin * Nurdan Kumaş Şenol **

Özet

Fotoğraf sanatı ortaya çıktığı ilk günden bugüne dek sürekli gelişim içerisinde olmuştur. Moda fotoğrafçılığı da bu sanat dalının bir kolu olarak değerlendirilmektedir. Giysinin sunumunda fotoğraf sanatından yararlanılması ile ortaya çıkan moda fotoğrafçılığı, giysinin daha estetik ve daha sanatsal görüntüye ulaşmasına olanak sağlamıştır. Moda fotoğrafçıları da farklı sanat akımlardan beslenerek daha özgün çalışmalar ortaya koymaktadırlar. Bu çalışmada; nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kapsamı amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik yöntemine göre yapılarak, sürrealist çalışmaları ile öne çıkan moda fotoğrafçısı Tim Walker'ın çalışmaları arasından raslantısal yolla seçilmiştir. Sanatçının sıra dışı ve etkileyici olarak tanımlanan çalışmaları ile alanında oldukça dikkat çeken moda fotoğrafçısının gerçeklik algısının kaybolduğu çekimlerinde, hayal dünyasının sınırsızlığını fotoğraflarına yansıtmakta ve kullandığı teknikler ile yeni deneyimlere ilham olmaktadır. Bu çalışmada Tim Walker'ın seçilen fotoğrafları üzerinden önce teknik bir analiz yapılarak fotoğrafta yer alan nesnelere betimlenmiş, daha sonra bu çalışmalar gösterge bilimsel yöntem kullanılarak, Walker'ın düşünsel imgeleri kavrama nasıl dönüştürdüğü açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, Moda Fotoğrafı, Sürrealizm, Tim Walker

***ITESDES, Uluslararası Teknoloji Bilimleri ve Tasarım Sempozyumu, Özet Bildiri, 2-5 Haziran 2022, Giresun.

*Sorumlu Yazar: Öğr. Gör. Dr. Giresun Üniversitesi, Giresun MYO, Tasarım Bölümü, Grafik Tasarımı Programı, yunus.yegin@giresun.edu.tr ORCID: 0000-0002-5049-3005

**Öğr. Gör. Giresun Üniversitesi, Giresun MYO, Tasarım Bölümü, Moda Tasarımı Programı, nurdan.senol@giresun.edu.tr ORCID: 0000-0002-1161-2665

Geliş Tarihi: 28.08.2023 Kabul Tarihi: 22.09.2023 Yayın Tarihi: 28.09.2023

Atf Bilgisi / Reference Information

Yegin, Y. T. ve Kumaş Şenol, N. (2023). Moda Fotoğrafında Cinsiyet ve Sürrealizm: Tim Walker Örneği. Türkiye Medya Akademisi Dergisi. Cilt: 3 Sayı:6, s. 236-255. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8378640>

Finansal destek var mı? Varsa, finansal destek kaynağını belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Hayır**

Çıkar çatışması var mı? Varsa belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Yok**

Teşekkür açıklaması var mı? Varsa belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Yok**

SURREALISM IN FASHION PHOTOGRAPHY: THE CASE OF TİM WALKER***

Yunus Türkşad Yegin* Nurdan Kumaş Şenol**

Abstract

The art of photography has been in constant development since the first day it emerged. Fashion photography is also considered a branch of this art form. Fashion photography, which emerged by using the art of photography in the presentation of clothing, has allowed clothing to achieve a more aesthetic and artistic appearance. Fashion photographers also create more original works by drawing on different art movements. In this study; It was carried out using the document review method, which is one of the qualitative research methods. The scope of the study was carried out according to the maximum diversity method, which is one of the purposeful sampling methods, and was randomly selected among the works of fashion photographer Tim Walker, who stands out with his surrealist works. The fashion photographer, who attracts attention in his field with his works described as extraordinary and impressive, reflects the limitlessness of the dream world in his photographs, where the perception of reality is lost, and inspires new experiences with the techniques he uses. In this study, first a technical analysis was made on Tim Walker's selected photographs and the objects in the photographs were described, and then, using the semiotic method, these studies tried to explain how Walker transformed intellectual images into concepts.

Keywords: Photography, Fashion Photography, Surrealism, Tim Walker

***ITESDES, International Technology Sciences and Design Symposium, Abstract Presented, 2-5 June 2022, Giresun.

*Corresponding Author: Lecturer PhD., Giresun University, Giresun Vocational School, Department of Design, Graphic Design Program yunus.yegin@giresun.edu.tr ORCID: 0000-0002-5049-3005

**Lecturer. Giresun University, Giresun Vocational School, Department of Design, Fashion Design Program nurdan.senol@giresun.edu.tr ORCID: 0000-0002-1161-2665

Received Date: 28.08.2023 Accepted Date: 22.09.2023 Published Date: 28.09.2023

Is there financial support? Indicate the source of financial support, if any. (Must be answered):No

Is there a conflict of interest? If so, please specify. (Must be answered):No

Is there a thank you explanation? If so, please specify.(Must be answered): No

GİRİŞ

Fotoğraf icat edildiği dönemde dekoratif tarzdan ziyade nesnel tekniğiyle sınıflandırılmıştır. Fakat bu durum moda fotoğrafçılığı için farklı bir üslupta olmuştur. Çünkü moda tasarımcıları yarattığı kıyafetlerde istediği görkemi illüstrasyon tekniği ile estetik boyuta ulaştırmıştır. Resim geleneğini sürdüren fotoğrafçılar biçimsel olarak özümşenen moda üsluplarını sürdürmüşlerdir (Berber, 2010, s. 48). Bu durum erken dönem moda fotoğrafçılığı için oldukça zıt fikirlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Basım yayın etkisinin genişlediği 20. yy. da giysinin tanıtımı için moda fotoğrafçılığına olan ilgi artmıştır. Giysinin daha çok tüketiciye ulaşması için mecmualardan yararlanılmıştır. Savaş yıllarında artan popülaritesi savaş sonrasında da devam ettiren moda fotoğrafçılığı, daha geniş kitlelere hitap etmeye başlamıştır (Dayı, 2006, s. 80). 1920'ler de moda dergileri ve gazetelerde illüstrasyonlarla yan yana kullanılan fotoğraf; 1930'ların sonlarına doğru alandaki ismini moda fotoğrafçılığı olarak tanıtmaya başlamıştır. Görsel medyada kullanılan imgeler ile fotoğraf illüstrasyondan bir adım öne geçmiştir. 1940'lı yıllarda ise moda fotoğrafında algı farklılaşarak, gerçeklik olgusu ön plana çıkartılmıştır (Werneke, 1953). Bu olgu doğrultusunda çekilen fotoğraflar aynı zamanda moda da yön vermiştir.

II. Dünya Savaşından sonra fotoğrafçılık başka bir perspektif edinmiş ve teknik anlamdaki deneyimlerini kadın imgesiyle birleştirmiştir. Ayrıca bu dönem moda fotoğrafçılığında cinsellik motifi çokça kullanılmıştır. Savaşın ekonomik boyutuyla değişen sosyal hayat zorunlu kısıtlamaları da beraberinde getirmiştir. Kumaş tasarrufuna yönelen moda da dişilik az parça kumaş kullanılarak ön plana çıkartılmış (Berber, 2010, s. 52). Fakat bu durum 1960'lı yıllarda bir tür devrime dönüşerek bir isyanın izi haline gelmiş, moda fotoğrafçıları da dönemin ruhunu bir nevi yansıtmışlardır (Ducros, 1998, s. 550). Moda fotoğrafçılığında değişik üslupların deneyimlendiği 1970'li yıllarda cinsellik artık bir takıntı olarak vurgulanır olmuştur. 1980'ler de ise üzerine birçok tartışmaların yapıldığı görüntü üretimi, göz alıcı sunumlar ile birleştirilerek fotoğraf alanında yeniden üretilmiştir (Berber, 2010, s. 54). Moda fotoğrafçıları yirminci yüzyılın sonlarına doğru

sadece kadın imgesi üzerinden cinsellik olgusunu işlemekle kalmamış, aynı zamanda erkek ve eşcinsellik gibi kavramlar üzerinden de moda fotoğrafında bir özne yaratmaya çalışmışlardır.

1. Fotoğraf Sanatında Kadın İmgesi

En önemli amacı izleyicinin dikkatini fotoğrafın üzerine çekmek olan fotoğrafçılar için özellikle kadın imgesi değişmez bir öge olarak dikkat çekmektedir (Dumanlı, 2011, s. 134). Pek çok fotoğrafçı kadın bedeni üzerinden fotoğraf üretmiş ve bu sayede çalışmaları daha fazla ilgi görmüştür. Bu imgenin izleyicisi konumundaki erkek, üretilmiş eserlerin temsil figüründeysen kadın olmuştur. Böylece kadın bedeni ile dikkatleri üzerine çeken çalışmalar daha çok izlenmiştir (Görgülü, 2017, s. 80). Oysaki kadınsılığı veya kadını temsil eden sanat eserlerinin birçoğu erkekler tarafından üretilmiştir. Erkekler, asırlar boyu kadınların var oluş durumlarını kendi duygu ve düşünceleri ile resmetmişlerdir. 1960'lı yıllardan itibaren bu durum feminist düşünce yapısıyla yoğrularak eleştirilmiş, böylece görsel kodları barındıran cinsiyetçi kavramlar yeniden çözümlenmeye başlamıştır (Antmen, 2014, s. 34).

1.1. Moda Fotoğrafı

Moda fotoğrafı, bir giysinin tüm özelliklerini yansıtarak tüketiciye sunulması için fotoğraflanması olarak açıklanmaktadır. Renk unsurunun çokça kullanılması ise onu, fotoğrafın diğer kollarından ayıran en önemli özellik olarak dikkat çekmektedir (Greenhill, Murray, Spence, 2003). Görsel öğelerin fotoğraf aracılığı ile estetik bir değer taşıdığı bu alanda; giysilerle donatılan insan vücudu temel bilgi kaynağı olma özelliği de taşımaktadır. Hem gerçekçi hem de düşsel içerikler sunmanın farklı yollarını bulan fotoğrafçılık; moda sergileri için bir devrim niteliğinde olmuştur (Berber, 2010, s. 46). Moda endüstri içerisinde hem şekillenen hem de kısıtlanan moda fotoğrafçılığına karşın fotoğrafçılar yarattıkları çekim özellikleri ile dönemin kurallarına meydan okumuşlardır (Smedley, 2000, s. 144). Bu perspektiften bakıldığında toplumun içinde yaşanan her olaydan etkilenildiği düşünülmektedir (Uçak, 2016, s. 85). Fotoğraf alanı içinde kısmen daha kısa bir tarihe sahip olan moda fotoğrafçılığı birçok etkenden ötürü biçimsel

anlamda büyük değişimlere maruz kalmıştır (Aydoğan, 2011, s. 5). Kısaca bir yandan geleneksel fotoğrafçılık geleneklerinin tanınması için savaş veren moda fotoğrafçılığı diğer yandan ise arzu nesnelere dayatılan bir çizgi izlemiştir (Berber, 2010, s. 46). Bu bağlamda moda fotoğrafçıları; farklı fotoğraf tekniklerini bir arada kullanarak giysiyi ve diğer moda ürünlerini ayrıntılarıyla göstererek tüketiciye sunmaktadır.

1.2. Sürrealizm ve Fotoğraf

Sürrealizm Dada hareketinin devamı niteliğinde görülmektedir. Sürrealizm yani gerçeküstücülük ilk defa 1924 yılında Fransız asıllı şair ve yazar olan Andre Breton tarafından yayınlanan manifesto ile adını sanat camiasına duyurmuş ve böylelikle resmiyete kavuşmuştur (Esman, 2011, s. 173). Sürrealist düşünce I. Dünya Savaşı ve o dönemin ahlaki değerlerin iflası olarak algılanan burjuva yapısının ve bunların oluşturduğu değer yargılarının sanatsal alandaki uzantılarına tepki olarak doğan Dada akımının olumsuz ve yıkıcı bakış açısını olumlu bir eylem biçimine dönüştürmüştür. Sürrealizm doğayı ve nesnelere olduğu gibi değil, onları insanın düş gücüne dayalı yorumlamasıdır. Bu tarz akıl sağlığı yerinde olmayan kişilerin davranışlarında, çocukların oynamak için kurdukları oyunlarda, tarih öncesi dönemlerde yaşayan ilkel toplumların törenlerinde ve uygar insanların hayallerinde-düşlerinde belirlemektedir (Bozkurt, 1995, s. 66). Gündelik gerçeklik ve mantık karşısında başkaldıran sürrealistler insanları şok etmek ve rahatsız etmeyi amaçlamışlardır. Sürrealist sanat düşlere, rüyalara ve fantezilere dayanmaktadır. Sürrealizm tıpkı düşler ve fanteziler gibi tuhaf olaylar, görüntülerin karışımı ve yan yana gelmeleri mümkün olmayan görüntüler ile doludur (Bolton, 2000, s. 4-9).

Sürrealizm; yaratım sürecindeki sanatçının akıl ve mantığının, bilinç altında dışavurumuyla özgürleştirme düşüncesidir. Sürrealistler sanatsal yaratım sürecinde arzuların, kaygıların ve korkuların gerçek kaynağına inerek, bilinç altına yer etmiş olan bu düşüncelerin dışa vurulmasıyla yaratıcılık sürecini harekete geçirmektedirler (Antmen, 2009, s. 135-137).

Fotoğrafın yansıttığı görüntü ile dış dünyadaki gerçeklik arasında farklılıklar olabilir. Sanatçı tarafından üretilen fotoğrafik bir görüntü tamamen gerçek olmayabilir ancak bu görüntünün gerçeğe en yakın olan görüntü olduğunu söyleyebiliriz. Fotoğraf gerçeğin dış görünüşünü bize aktarır, iç görünüşünü tam anlamıyla bize yansıtmaz. Bu bağlamda fotoğrafçının konuyu bize gösterme biçimi ve bakış açısı devreye girer (Pişkin, 2018, s. 108). Sürreal fotoğrafta temsile dönüşen gerçeklik deneyimi ne kadar zayıflatırsa, şifreleri ne kadar çözülürse ortaya o kadar sarsıcı bir güzellik çıkmaktadır. Sürreal fotoğraf sanatçıları bu sarsıcı güzelliğin ortaya çıkması için birtakım teknikler kullanmışlardır. Bu teknikler fotomontaj, kolaj, fotoğrafın post-produksiyon manipülasyonu, kombine baskı, karşıtlık yaratmak için bir araya getirme-yan yana koyma, fotogram, büyütme, negatif baskı, distortion, döndürme, rayograf, solarizasyon, sandwich baskı ve sahneleme olarak sıralanabilir. Sürreal fotoğraf bu teknikleri burjuva gerçeklik anlayışını yıkmak, onu tersine çevirmek adına stratejik bir araç olarak kullanmıştır (Erciyes Tosun, 2021, s. 129). Böylelikle sürreal fotoğraf gerçeğe bağını kopararak bilinç altı düşüncelerini yansıtan bir sanat formuna dönüşmektedir.

1.3. Tim Walker ve Sürrealizm

1970 yılında İngiltere'de doğan Walker'ın fotoğrafa ilgisi Londra'daki Condé Nast kütüphanesinde başlamış ve üniversiteden önce bir yıl Cecil Beaton arşivi üzerinde çalışmıştır. Walker, Exeter College of Art'ta Fotoğrafçılık alanında HBC derecesi aldıktan sonra, Yılın Bağımsız Genç Fotoğrafçısı olarak üçüncülük ödülüne layık görülmüştür. Walker, 1994 yılında üniversiteden ayrıldıktan sonra, Richard Avedon'un tam zamanlı asistanı olarak Londra'da serbest fotoğraf asistanı olarak çalışmıştır. 25 yaşında Vogue Dergisi için ilk moda hikayesini çekmiş ve o zamandan itibaren İngiliz, İtalyan ve Amerikan baskılarının yanı sıra W Dergisi, LOVE Dergisi için fotoğraf çekmeye devam etmiştir (Walker, 2019)

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelenmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Sanatsal çalışmaların analizinde çoğunlukla kullanılan

doküman incelemesi, araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş resim veya metinleri içeren belgelerdir. Bunlar yöntem araştırmalarda kullanılmak üzere araştırmacılara veri sağlamaktadır (Kiral, 2020, s. 174). Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Tim Walker'ın kendi internet sayfasında yayınlamış olduğu fotoğrafların tamamı incelenmiştir. Çalışmanın içeriğine uygun olan sürreal fotoğraflar içerisinden raslantısal yolla iki adet fotoğraf seçilerek göstergebilimsel yolla analiz edilmiştir.

2.1. Göstergebilim

Göstergebilim, sözlü ya da sözsüz göstergelerin üzerlerine yüklenen anlamları konu alan bir bilim dalıdır. Temelleri XX. Yüzyılın başlarında Charles Sanders Peirce ve Ferdinand de Saussure tarafından atılmıştır. Göstergebilim oldukça geniş bir alanı kapsar ve göstergeleri inceler. Saussure göstergebilimsel yöntemi; gösterge, gösteren ve gösterilen olmak üzere üç bileşen üzerinden açıklar (Mutlu, 2012, s. 121). Gösterge kavramı; zihnimize bulunan başka bir şeye gönderme yapan onun yerine geçen bir durum, eylem ya da varlıktır (Arlı, 2017, s. 122). Göstergeler sözcükler, simgeler ve işaretlerden doğar. “İşaret bir bakıma, gerçek nesnenin temsil edilmesinin karşılığıdır. Herhangi bir işaret somut nesneyle birleştiğinde ya da fikir diğer bir kişi tarafından paylaşıldığında anlam kazanır.” İşaretler gönderilen işlevi taşısın ya da taşımamasın her biri anlamlı bir bütünün çeşitli birimlerinden oluşan dizgilerdir. Bu dizgilerde bulunan işaretler, simge ya da bir resimde olabilir yahut sadece gösterge olarak da kullanılabilirler. Yani göstergeler imgenin yerine getirdiği işlevi yapmaktadır (Tan, 2022, s. 47).

Gösteren, bir anlatım aracıyla ortaya çıkan, düşünce ya da anlamı dile getirmede kullanılan sözcük(ler)dir. Gösteren aynı zamanda göstergenin ilk halidir ve gösterilene işaret ederek aracı durumuna getirilmiştir. Gösterilen, göstergenin gönderme yaptığı zihinsel bir kavramdır. Bu zihinsel kavram aynı toplum içerisinde yaşayan aynı kültüre sahip kişiler için ortak olan anlamdır. Yani anlamlandırma kültürle ilişkilidir ve bizim yaşadığımız evreni anlama, anlamlandırma tarzımızdır. Gösterilenler, göstergesel sistemin içerisinde yer alan belli bir kültürün parçası olan insanlar tarafından

üretilmektedir. Gösteren ile gösterilen arasındaki bağ gösterene yüklenen anlamdan dolayı mantıksal değildir. Bundan dolayı aralarında ilişki nedensiz ve yapay olabilir. Bu bağlamda gösteren ve gösterilen arasında yer alan anlamları bulmak oldukça zordur (Kaptan, 2017, s. 14).

Peirce, göstergebilim kavrayışı mantık temeline oturtmuş ve üçlü ayrımlar üzerine kurduğu gösterge sistemiyle dil felsefesi sahnesinde kendisine önemli bir yer açmıştır. Gösterge alanındaki ve hatta hemen hemen ele aldığı bütün öğeleri üçlüler içerisinde inceler. Bunun nedeni ise Peirce'e göre zihnin ilerleyişindeki mantıkta bulunmaktadır. Bu mantığın basamakları da bir sıralamayı içerir: Birincilik, ikincilik ve üçüncülük. Mantığın ilerleyişi bu üçlüye dayanıyorsa ve mantık da en genel anlamıyla "biçimsel gösterge öğretisiyse" o halde göstergeler de üçe ayrılmalıdır (Peirce, 1984, s. 227). Peirce'ün gösterge kuramı içerisinde ismi en çok anılan üçlüğü "Görüntüsel Gösterge, Belirti, Sembol" dür. Görüntüsel gösterge (icon) "nesnesinin sahip olduğu niteliklerinden dolayı nesnesine gönderme yapan göstergedir" (Peirce, 1984, s. 291). Peirce, belirtiyi (index) ise öyle tanımlar: "Bir belirti, nesnesi ortadan kalktığı zaman onu gösterge yapan niteliklerini kaybeden bir göstergedir. Sembol ise, genel olarak (...) genel düşüncelerin ortaklığını ifade eden nesneye gönderme yapan bir göstergedir" (Peirce, 1984).

Görüntüsel gösterge nesneyle benzerliğine, belirti nesneyle yorumcunun yaptığı yoruma, sembol ise yorumlayanın nesneyi zihninde nasıl tasarladığına göre ortaya çıktığından temsil ilişkilerinde yorumlayıcı etkin bir biçimde yer alır. Bu üçlü için Floyd Merrell açıklayıcı bir tablo (Merrell, 2000, s. 37) yapmıştır:

Gösterge türü	Görüntüsel Gösterge	Belirti	Sembol
Göstergebilimsel tipi	Benzerlik	Nedensel ya da doğal ilişki	Uyulaşım
Örnekler	Fotoğraf Resim Diagram Müzik notası Hoş bir koku	Duman Hastalık belirtisi Limonun tadı ekşi	Sözcük İşaret Mors Alfabesi Mantıksal Gösterge Cebirsel Gösterge
Onları üretebilir ve kullanabiliriz?	nasıl ve Hissederek Duyumsayarak	Algı Çıkarım Etki-tepki	Bir araçla öğrenerek ve uygulayarak

Görsel 1: Floyd Merrell üçlü açıklayıcısı.

3. BULGULAR

Tim Walker'ın fotoğraf 1'de yer alan fotoğrafı, British Vogue Dergisinde yayınlanan 2020 yılında çektiği "Objects of Desire", "Arzu Nesneleri" fotoğraf serisinde yer almaktadır. Bu seri 6 fotoğraftan oluşmaktadır.

Fotoğrafa biçimsel olarak bakıldığında; gökyüzünde bulutların yer aldığı arka fonun ön kısmında ve kadrajın ortasında, açık renkli kıyafette bir kadın görülmektedir. Bu kadının saç kadrajın sol üst kısmına doğru diyagonal bir hareketle havada durmakta ve saçın ucunda gövdesi yapraklarıyla pembe renkte bir gül görülmektedir. Ayrıca modelin önünde ve arkasında taş yığınları yer almaktadır.

Fotoğraf 1: Objects of Desire, British Vogue, 2020

Fotoğraf teknik olarak incelendiğinde, fotoğraf kurgu olarak nitelendirilmiştir. Fotoğrafçı çalışmasında pasif düzenlemeyle kapalı kompozisyon tekniğini kullanmıştır. 3:2 oranın dikey kadrarla sunulan fotoğrafta ışık kadrajın sağ tarafından nesnelere aydınlatmıştır. Nesnelere gölgesinin olmaması fotoğrafın yardımcı ışık kaynaklarından faydalanılarak stüdyo çekildiğini düşündürmektedir. Modelin pozisyonuna göre 30-45 derece üst bakış açısıyla fotoğraflanmıştır. İç mekân fotoğrafı olarak kurgulanan bu fotoğrafta nesnelere tamamı net alan derinliğinde olmuştur. Ayrıca destorsiyon yani bozulmaların fazlaca görüldüğü fotoğrafta, geniş açılı objektif kullanılmıştır.

Gösterge türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel Gösterge	İnsan	Kadın	Kök, beden
	Nesne	Saç	Dal, gövde, yaprak
	Nesne	Çiçek	Gül, aşk
	Nesne	Taş	Toprak, evren, tabiat
	Nesne	Gökyüzü, bulut	Özgürlük, doğum, yaşam
	Nesne	Cam	Işık, güneş, hava, oksijen

Tablo 1: “Arzu Nesneleri” İsimli Fotoğrafının Gösterge Çözümlemesi

Fotoğrafın göstergebilimsel çözümlemesine bakıldığında; Walker’ın kadrajı oluşturmak için seçtiği nesnelere ve bu nesnelere yerleşimi, kavramın ortaya çıkmasına yönelik bilinçli seçimler olduğu görülmektedir. Ayrıca geniş açılı objektif tercihi ve bunun sonucunda oluşan bozulmalar fotoğrafın gerçeküstü (sürreal) görünmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışma düz anlam bağlamında betimlendiğinde; kadrajın ortasında yer alan kadının camdan gelen ışığa bakması, kıyafeti, saç ve saçındaki çiçekle izleyiciye sunulmaktadır. Fotoğrafın yan anlamına baktığımızdaysa; sanatçının, doğum, yaşam, kök, beden gibi metaforları kavrama dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Fotoğraftaki kadının yeni doğmuş bir bebek gibi giydirilmesi, saçlarının şekli, pembe renkteki gülün kadrajdaki konumu ve etrafındaki taşlar; toprak, doğa, evren, kök, gövde, yaşam, özgürlük gibi kavramları çağrıştırdığını söyleyebiliriz. Modelin camdan gelen ışıkla aydınlanması, ışığın-güneşin bitkileri büyümesine olan katkısı, gökyüzüne doğru yükselmesi şeklinde yaşamı, hayatı simgelemesi şeklinde yorumlanabilir.

Fotoğraf 2. “An Artist of The Floating World”, British Vogue, 2016

Fotoğraf 2; Walker’ın 2016 yılında British Vogue dergisinde yayımlanan “An Artist of The Floating World”, “Yüzen Dünyanın Sanatçısı” fotoğraf serisinde yer almaktadır. Fotoğrafa biçimsel olarak bakıldığında arka fon tamamen beyaz olan bir oda formu oluşturulmuştur. Bu formun orta kısmında ve sol duvarda iki yuvarlak delik ve deliklerden görünen geleneksel kıyafetli kadın yer almaktadır. Ayrıca fotoğrafın sol üst köşesinde büyükçe bir erkek maskesi bulunmaktadır. Fotoğraf teknik olarak incelendiğinde; dikey kadrajlı, 3:2 ölçü formatın da ve kapalı kompozisyon da kurgulanmıştır. Işık kadrajın sağ üst tarafından ortalama 45 derece açıyla fotoğrafı aydınlatmaktadır. Modelin konumu, objektifin bakış yüksekliği ve ortadaki modelin göz hizasında sabitlenmiştir. Orta kısımda konumlanan kadın modelin dizlerinden yukarısı görülmekte ve sol tarafa doğru bakmaktadır. Japon geleneksel giysisi olan kimono

giyinen kadının gölgesi sol duvarda yer alan deliğe kadar uzanmış, ayrıca bu delikte bulunan başka bir kadın, direk objektife bakmaktadır. Objektiften kaynaklı herhangi bir destorsiyon-bozulma görülmemektedir. Buda insanın görme açısına yakın olan 40 mm ile 55 mm aralığında lens kullanıldığına işaret etmektedir.

Gösterge türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel Gösterge	İnsan	Kadın	Cinsellik
	İnsan	Kadın	Cinsellik
	Nesne	Elbise	Kimono
	Nesne	Maske	Gizem, suç
	Nesne	Yuvarlak delik	Dünya, evren, akıl

Tablo 2. “Yüzen Dünyanın Sanatçısı” İsimli Fotoğrafının Gösterge Çözümlemesi

Fotoğrafın göstergebilimsel çözümlemesine bakıldığında; sanatçının kadrajı oluşturmak için seçtiği nesnelere yüklediği anlam ve ortaya çıkan kavram hakkında oldukça sade ve anlaşılır ipuçları vermektedir. Öncelikle kadrajın büyük kısmını oluşturan beyaz fon sonsuzluk hissiyatını yaratmıştır. Üç modele yüklenen anlamlarla imgelerin oluşturulduğu fotoğrafta, metafor olarak kadın imgesinin üzerindeki erkek hegemonyasına bir gönderme yapılmıştır. Erkek maskesinin konumu gereği, üstten bakışla küçümseme hissi yaratılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu maskeye yan anlam olarak suç imgesi yüklenerek, gizem yaratılmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Maske karşısında kadının vücut dili, dik duruş sergileyen imge biçimindedir. Ancak dik duruş sergileyen kadın, erkeğin gözünün içine bakmamaktadır. Fakat kadının gölgesinin uzandığı yerde aklından geçen düşünceleri yansıtmaya adına bunu simgeleyen ve sol duvarda yer alan delikten objektifin içine direk bakan gözler, kadının aklından geçen ve söylemek istediği her şeyi özetler nitelikte olmuştur. Modelin dizlerine kadar gömülü olduğu yerdeki yuvarlak delik Dünya’yı simgeler şekildedir. Her iki delikteki aşırı gölgeli koyu alanlar, içinde yaşadığımız Dünyadaki karanlık, gizli düşünceleri çağrıştırmıştır.

SONUÇ

Gerçekliğin aynası olarak nitelendirilen fotoğraf, temelinde bir anlam sorununa da işaret etmektedir. Fotoğraf sanatındaki gerçek, diğer sanat dallarından farklı bir teknikle seyirciye yansıtılmaktadır. Bu yaratıdaki gerçeklik her ne kadar öznel olarak nitelense de sanatçının yansıttığı kurgu; belli bir kompozisyonda oluşturulmaktadır. Fotografik gerçeklik ile gösterebilimsel tekniğin oluşturduğu alımlayıcı ilişki, fotoğrafın kendi özneliğini de eksenine katmaktadır. Böylece nesnellik gerçeklikten koparak yeni bir imgelemeyle yeniden yaratılır.

Farklı sanat kollarından alınan ilhamlar kimi zaman resim tualinde, kimi zaman moda defilesinde kimi zaman da bir fotoğraf karesinde yeniden canlanmaktadır. Sürrealizm sanat akımı da çoğu alanda kendine yer bulmuş bir fenomen olarak dikkat çekmektedir. Bu akımdan etkilenen fotoğraf sanatçılarından biri de dünyaca ünlü İngiliz moda fotoğrafçısı Tim Walker'dir. Moda fotoğrafçılığı ile sürrealizmi birleştiren sanatçı, izleyicide derin etkiler bırakmıştır. Moda fotoğrafçılığını sanatın bir ifadesi olarak kullanan Walker, kavramları sonsuz ironilerle anlatır. İnce düşünülmüş kurgusal kompozisyonlarla hayata geçirdiği fotoğraflarda, içinde yaşadığımız toplumu hatta dünyayı sürrealist gerçeklikle bizlere sunarak farkındalık yaratır. Her biri sürrealist öğelerle kaplı fotoğraflarından rastgele (random) seçilen örnek iki çalışmada da kadın imgesi ön plandadır. Gerçeküstülikle desteklenen çalışmalarında aynı zaman da abartılı dekorlar ve teatral karakterler dikkat çekmektedir. Bu bakış açısıyla sürrealizmden beslenen moda fotoğrafçıları için bir esin kaynağı oluşturma açısından yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2009). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Antmen, A. (2014). *Kimlikli Bedenler: Sanat, Kimlik, Cinsiyet*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arlı, E. (2017). *Grafik Tasarımda Fotoğraf ve Göstergibilim*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydoğan, N. (2011). *Moda Fotoğrafında Bir Meta Olarak Kadın*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Berber, L. (2010). *Günümüz Moda Fotoğrafçılığının Sinematografik Üretime Etkileri*. Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Enst. Doktora tezi. s: 46.
- Bolton, L. (2000). *Surrealism (Art Revolutions)*. New York: Peter Bedrick Books.
- Bozkurt, N. (1995). *Sanat ve Estetik Kuramları*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Dayı, H. (2006). *1990 Sonrası Türk Moda Fotoğrafında Genel Eğilimler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.s:100.
- Ducros, F. (1998). *The Dream Of Beauty Fashion and fantasy. A New History Of Photography*, ed. Michel Frizot, Könemann, Köln. s:550.
- Dumanli, D. (2011). Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Kadın İmgesinin Kullanımı; Bir İçerik Analizi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Erciyeş Tosun, A. (2021). Fotoğraf, Sürrealizm ve Psikanaliz İlişkisi Çerçevesinde Portre Fotoğrafçılığı: Philippe Halsman ve Dali Atomicus. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (15), s:125-142.
- Esman, Aaron, H. (2011). Psychoanalysis and Surrealism: Andre Breton and Sigmund Freud. *Journal of the American Psychoanalytic Association*. Sayı: 59/1, 173-181.
- Görgülü, E. (2017). Fotoğraf Sanatında Cinsiyet Olgusunun Kadın İmgesi Üzerinden

- Değerlendirilmesi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 1. s: 80.
- Greenhill, R., Murray, M., Spence, J. (2003). *Fotoğraf Sanatı*, Nurdan Arca ve Nurettin Baç Çev.). İstanbul: Remzi.
- Kaptan, S. (2017). *İletinin Görsel Tasarımlara Dönüştürülmesinde Göstergibilimsel Düşünme Süreçleri ve CSO İçin Afiş Uygulamaları*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Kiral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Merrell, F. (2000). "Charles Sanders Peirce's Concept Of The Sign". *Routledge Critical Dictionary and Linguistics* içinde. (Ed. Paul Cobley), Kentucky: Routledge Press.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Sofos Yayınları.
- Peirce, C. (1984). *Writings of Charles S. Pierce*. Cilt: 2.
- Pişkin, S. (2018). *Reklamda Fotoğrafın Sürreal Kullanımı*, Arel Üniversitesi Grafik Tasarımı Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Smedley, E. (2000). 'Escaping to Reality Fashion Photography in the 1990s', *Fashion Cultures: theories explorations and analysis*, Çev: Ufuk Uysaloğlu ed. Stella Bruzzi, Pamela Church Gibson, Routledge Taylor & Francis Group, s.144.
- Tan, B. (2022). *Yapı Kredi Yayınları- Remzi Kitabevi Örneğinde Yayınlanan Sanat Kitap Kapak Tasarımlarının Göstergibilimsel Çözümlemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Uçak, N. (2016). *1980'lerden Günümüze Moda ve Türkiye'de Moda Fotoğrafçılığı*. T.C. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Moda ve Tekstil Tasarımı Ana Sanat Dalı, İstanbul.
- Werneke, M. (1953). *Query*. *New York Times*. (Erişim Tarihi 11.08.2023) <https://www.nytimes.com/1953/05/10/archives/query.html>

Walker, T. (2019). Biography. (Erişim Tarihi 11.08.2023)
<https://www.timwalkerphotography.com/biography>

Görseller

Fotoğraf 1. <https://www.timwalkerphotography.com/stories> (Erişim Tarihi 11.08.2023)

Fotoğraf 2. <https://www.timwalkerphotography.com/stories> (Erişim Tarihi 18.08.2023)

EXTENDED ABSTRACT

After the discovery of photography, it began to be used frequently in many fields of art. One of these areas is the fashion area. Thanks to photography, fashion designers have succeeded in bringing the visuals of their products to a much larger audience. Fashion photography, which emerged with the use of photographic art in the presentation of the garment, also allowed the garment to reach a more aesthetic and more artistic image. Fashion photographers produce more original works by feeding from different art movements and have their works published in magazines and magazines operating in the field of printing and publishing. In the 20th century, the rapid development in the field of print and publishing enabled fashion photography to reach wider audiences. Between the years 1920-1940, images and photographic illustrations in which the reality phenomenon is at the forefront are seen in fashion photography. In 1945, II. After the end of the World War II, fashion photography took a different perspective, the perception of reality changed and the sexuality motif came to the fore. Fashion designers and fashion photographers were also affected by the economic dimension of the war. In the 1960s, this situation changed and turned into a revolution, and fashion photographers reflected this spirit of the period. In the 1970s, sexuality began to be emphasized mostly in an obsessive way. Towards the end of the 20th century, the female image began to be replaced by the male image, and as a result, homosexuality and so on. images such as

Throughout the ages, men have shown the existence of women with their own emotions. Many fashion photographers have also created images and produced works on the female body. This situation was criticized by being mixed with feminist thought in the 1960s.

Fashion photography, which has a relatively shorter history in the field of photography, has undergone major changes in form due to many factors. On the one hand, fashion photography, which fights for the recognition of traditional photography traditions, on the other hand, has followed a line that is imposed on objects of desire. In

this context, the fusion of formal change and objects of desire enabled fashion photographers to produce surreal photographs.

Surrealism, namely surrealism; Seen as the continuation of the Dada movement, it became official in the art community with the manifesto published in 1924 by the French poet-author Andre Breton. Surrealism transformed the negative and destructive perspective of the dadaist movement, which perceived the First World War as the bankruptcy of bourgeois morals and values, and emerged as a reaction to the extensions of these values in the artistic field, into a positive form of action. Surrealists, who rebelled against everyday reality and logic, aimed to shock and disturb people.

Dreams, dreams and fantasies, which form the basis of the surrealist way of thinking, have begun to be used in fashion photography.

One of the artists who produce this style of photography is Tim Walker. Born in 1970, the British artist's interest in photography started at the Condé Nast library in London and worked on the Cecil Beaton archive for a year before university. Walker was honored with a third prize as Independent Young Photographer of the Year, after earning an HBC degree in Photography from Exeter College of Art. After leaving university in 1994, Walker worked as a freelance photography assistant in London as a full-time assistant to Richard Avedon. She shot her first fashion story for Vogue Magazine at the age of 25 and has since continued to photograph for W Magazine, LOVE Magazine, as well as British, Italian and American editions.

In this study, two photographs randomly selected from the photographs of the fashion photographer, who draws attention in his field with his extraordinary and impressive works, reflect the infinity of the imagination in his photographs, and inspire new experiences with the techniques he uses, are included. First of all, technical reading was made on the selected photographs and the structural elements of the photograph were tried to be analyzed. Later, the photographs were analyzed with semiotic method as sign, signifier and signified, and denotation-connotation analyzes were made with the objects that Walker chose to compose the frame while editing the photograph. In this context, it

has been tried to explain how Tim Walker transforms intellectual images into concepts in his photographs.